

УДК 347.9

*К. Р. Добкіна**кандидат юридична наук, доцент, декан юридичного факультету
Державного університету інфраструктури та технологій***ПРОКУРОР ЯК УЧАСНИК ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА ЗА ЦПК УРСР 1964 РОКУ**

Постановка проблеми. Соціальні та економічні зміни, що здійснювались у державі у 50-60-х роках ХХ століття стали основою для розробки нового законодавства, в тому числі, цивільно-процесуального у всіх союзних республіках СРСР. Після прийняття Основ цивільного судочинства Союзу РСР і союзних республік активізувалася робота над проектами цивільно-процесуальних кодексів, яка завершилася їх прийняттям верховними радами союзних республік в 1963-1964 роках, лише за 1963 рік були прийняті процесуальні кодекси у шести союзних республіках, а у 1964 році у інших дев'яти. Цивільно-процесуальний кодекс УРСР було прийнято у 1963 році, а введено в дію із 1964 року, який діяв на території України аж до 2005 року з певними змінами та доповненнями.

В кодексах знайшли подальший розвиток і конкретизацію ті питання, які не регламентувалися Основами і були віднесені до компетенції союзних республік. В значній мірі ЦПК УРСР 1964 року відтворював положення ЦПК УРСР 1924 року в аспекті участі прокурора у цивільному судочинстві, зокрема в ньому були передбачені ті ж форми участі, а також підстави залучення прокурора у цивільну справу. Деякі вчені зазначають, що це не дивно, адже ЦПК УРСР 1924 року став значним ривком у розвитку процесуальної науки радянського періоду. В той же час, ЦПК УРСР 1964 року став новим етапом розвитку цивільно-процесуальної науки.

Зі змісту статей ЦПК УРСР 1964 року випливають права й обов'язки прокурора у цивільному процесі, форми його участі, а також підстави звернення до суду. Відповідно до конституційних норм досліджуваного періоду, вищий нагляд за точним і правильним виконанням законів всіма міністерствами й підвідомчими установами, їх службовими та посадовими особами здійснювався прокуратурою.

Стан дослідження. Органи прокуратури як учасники цивільного судочинства в тій чи іншій мірі були предметом дослідження в роботах різних вчених таких як М. І. Бородін, М. М. Васильченко, С. В. Василев, І. А. Ходаковський та ін.

Водночас питання, пов'язані із участю прокурора у цивільному судочинстві за Цивільно-процесуальним кодексом УРСР 1964 року, фактично, залишені поза увагою.

Внаслідок чого, метою даної статі є дослідження процесуального становища прокурора як учас-

ника цивільного судочинства за Цивільно-процесуальним кодексом УРСР 1964 року.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правові акти, які закріплювали правовий статус прокуратури, права та гарантії діяльності встановлювали, що прокуратура здійснює свої повноваження незалежно від органів державної влади чи органів місцевого самоврядування. Прокурорський нагляд мав на меті точне та правильне виконання законів з метою зміцнення соціалістичної законності та її захист від будь-яких посягань, забезпечення соціалістичної системи господарства, захист політичних, трудових, житлових та інших особистих майнових прав та законних інтересів громадян, державних установ, підприємств, колгоспів, кооперативних та інших громадських організацій.

Генеральний прокурор і підлеглі йому прокурори зобов'язані стежити за правильним і однаковим застосуванням законів, незважаючи ні на які місцеві відмінності і всупереч яким би то не було місцевим впливам, зазначені завдання радянська прокуратура здійснювала, зокрема, шляхом участі в цивільному процесі. При цьому у відповідності до норм Конституції і положення «Про прокурорський нагляд» прямо зазначалося, що нагляд за точним виконанням законів в цивільному судочинстві здійснюється генеральним прокурором як безпосередньо, так і через підлеглих йому прокурорів.

З метою здійснення нагляду за законністю в цивільному процесі прокурор був наділений правом брати участь при розгляді цивільних справ в судових засіданнях і давати висновки з питань, що виникають під час судового розгляду, пред'являти позови і підтримувати їх в суді, якщо цього вимагає охорона державних або громадських інтересів або прав і законних інтересів громадян; виносити протести на незаконні і необґрунтовані рішення, ухвали і постанови судів; давати висновки по справах, які розглядаються вищестоящими судами за скаргами і протестами.

У процесі своєї діяльності у цивільному судочинстві прокурор зобов'язувався утримуватися від впливу будь-яких органів державної влади та місцевого самоврядування керуючись лише законодавчими актами та рішеннями вищестоящего прокурора.

Органи прокуратури у відповідності до норм ЦПК УРСР 1964 року реалізовувала свої наглядо-

ві повноваження у цивільному процесі шляхом порушення справи на будь-якій стадії процесу і вступаючи у будь-яку справу з метою дачі висновку. Виходячи з цих положень, ЦПК 1964 року включив прокурора до складу осіб, які беруть участь у справі, оскільки вони відповідають вимогам, що пред'являються до таких учасників процесу.

Як вірно зазначав М. А. Гурвич, якщо осіб, які беруть участь у справі, визначати як учасників процесу, які своїми діями можуть впливати на хід і розгляд справи, то до даної категорії осіб може бути віднесений прокурор, який бере участь в справі шляхом її порушення, або на будь-якій стадії шляхом направлення висновку [1, с. 66].

Відповідно до норм ЦПК 1964 року законодавцем визначався комплекс прав, що мають особи, які беруть участь у справі, в тому числі і прокурор але деякі норми передбачали ті права і обов'язки, які не мали жодні учасники процесу, окрім прокурора, зокрема: прокурор мав право знайомитися з матеріалами будь-якої справи у суді і виносити протести по справі, незалежно від участі у ній; забезпечення у суді поваги та шанобливого ставлення до суду (судді), а також правопорядку; обов'язкова явка до суду тощо.

Перелічені обов'язки прокурор мав виконувати, незалежно від того, набув він статусу учасника по справі за власної ініціативи чи вступив до справи за пред'явленням позову іншими особами. В тому випадку, якщо позов ним не пред'явлений, прокурор зобов'язувався пред'явити позовну заяву зібравши всі необхідні докази. При цьому прокурор не повинен був втручатися в сферу компетенції суду, зокрема не мав права вживати заходи забезпечення доказів або позову, в разі необхідності він міг лише заявляти такі клопотання перед судом [2, с. 153-156].

ЦПК УРСР 1964 року не передбачав жодних обмежень щодо права прокурора брати участь у розгляді цивільної справи, що дозволяло йому своєчасно реагувати на порушення законодавчих актів. Оскільки даною редакцією процесуального законодавства право участі прокурора у розгляді будь-якої справи не обмежено, виникає питання: яким критерієм керувалися суд і прокурор при вирішенні питання щодо участі у справі?

За змістом ЦПК УРСР закріплювалося, що під час визначення доцільності вступу прокурора у справі слід враховувати необхідність захисту інтересів держави, суспільства і громадян. Однак, законодавство містило й випадки обов'язкової участі прокурора у цивільному судочинстві, зокрема: за наявності прямої вказівки у законодавчому акті (суд зобов'язувався проінформувати прокурора та залучити його до участі у цивільній справі); за ініціативою суду незалежно від інстанції (суд із власної ініціативи виносив ухвалу про залучення до участі у справі прокурора); за

вказівкою Генерального прокурора. Окрім того, прокурор міг вступити у цивільний процес або пред'явити позов за своєю ініціативою, наприклад за зверненнями зацікавлених осіб чи з інших підстав [3, с. 179].

Прокурор був вправі звертатись із позовом до будь-якого суду, не підмінюючи, при цьому, самих зацікавлених осіб у спорі. Відповідно до принципу диспозитивності, зацікавлені особи були зобов'язані самостійно дбати про захист своїх прав та охоронюваних інтересів. Власне, на зазначені обставини часто зверталась увага і у вказівках Генерального прокурора, наприклад, якщо позивачі з якихось причин не можуть звернутись до суду за захистом своїх прав, або умисно ухиляються від цього, внаслідок чого може істотно заподіятись шкода інтересам інших осіб, держави, підприємств, установ чи організацій, то в таких обставин доцільно пред'явити позов самому прокурору.

Прокурор був зобов'язаний вживати заходів про відшкодування шкоди, заподіяної розкраданням державного або громадського майна. Законодавство не встановлювало переліку випадків, коли прокурору слід було проявляти ініціативу щодо порушення провадження по цивільній справі судом, надаючи тим самим йому право, в кожному конкретному випадку, самостійно вирішувати, чи є підстави для пред'явлення позову.

Однак умови, за яких прокурор може пред'явити позов до суду, з плином часу, все ж були конкретизовані, наприклад зазначалося, що прокурор вправі порушити цивільну справу у разі порушення прав та свобод людини і громадянина, коли потерпілий за станом здоров'я, віку чи інших причин не може особисто відстоювати в суді свої права і свободи, або коли порушені права і свободи мають особливе суспільне значення [3, 182-183].

За наявності зазначених обставин прокурор міг взяти участь на будь-якій стадії цивільного процесу, що могло бути реалізовано у двох формах:

1) прокурор мав право звернутися до суду із позовною заявою з метою захисту прав та законних інтересів інших осіб, якщо цього вимагають інтереси держави чи громадян;

2) прокурор вступав до цивільної справи, провадження по якій відкрито за ініціативою інших осіб, з метою подачі висновку.

Як свідчать архівні матеріали та аналіз судової практики, виявивши порушення законності, прокурор звертався до суду першої інстанції з вимогою про їх усунення, відновленні порушених прав та інтересів, а також щодо притягнення винних осіб до відповідальності. При цьому прокурор може пред'явити позов тільки за наявності у зацікавленої особи права на звернення до суду та з дотриманням процесуального порядку звернення до суду (дотримання правил підвідомчості, підсудності тощо). Досить часто направлені позовні

заяви прокурорів з метою захисту прав і законних інтересів інших осіб, судді залишали без розгляду (без руху) чи повертали у зв'язку із порушенням та недотриманням формальних вимог. Водночас, згідно ЦПК УРСР 1964 року прокурору не можна відмовити у прийнятті позовної заяви якщо він не є матеріально-зацікавленою стороною по справі (чи її представником), а також з підстав не сплати державного мита (прокурори звільнялись від сплати державних зборів за пред'явлення позовної заяви) [2, с. 142].

У судовій практиці досліджуваного періоду часто виникало питання про те, чи поширюється на прокурора вимога про обов'язкову процедуру досудового врегулювання спору. Водночас, Пленум Верховного суду СРСР у постанові від 26.03.1960 року по справі щодо стягнення шкоди заподіяної колгоспу зазначив, що вимога про необхідність спроби попереднього вирішення спору у досудовому порядку на прокурора не поширюється.

Серед науковців-процесуалістів, зокрема П. П. Гуревим висловлено думку, що прокурор може пред'явити позовну заяву, навіть якщо справу було закрито у зв'язку із відмовою позивача від позову [4, с. 77].

Але, зазначена позиція піддалась відвертій критиці, оскільки прокурор вважаючи незаконною ухвалу суду про закриття провадження по справі у зв'язку із відмовою позивача від позову (ухвали про затвердження мирової угоди, рішення суду про відмову у задоволенні позову), має можливість оскаржити відповідне судове рішення у порядку здійснення контрольно-наглядових функцій.

Що стосується процесуальних вимог до змісту та форми документів, які направлялись прокурором в порядку цивільного судочинства, варто зазначити, що вони повинні були відповідати загальним вимогам, які висувались до позовної заяви у ЦПК УРСР 1964 року. Якщо прокурором пред'явлено вимогу, яка виникла з цивільних, сімейних, трудових, житлових та інших відносин, вона оформлялась як позовна заява і розглядалась за правилами позовного провадження. Після найменування суду, в який подається заява, вказувалось, від якого прокурора вона надходить, оскільки сам прокурор не є позивачем, а виступає в захист інтересів громадянина або організації, в якості позивача вказується особа, в інтересах якої прокурор пред'явив позов.

Обставинами, які передували пред'явленню позову мало бути зібрання всіх фактичних даних справи, підтверджених доказами.

Взаємини прокурора, який став ініціатором порушення провадження по справі із тією особою, в захист прав якої пред'явлено позов, складались наступним чином: прокурор користувався пра-

вом, в залежності від встановлених фактичних обставин справ, відмовитися від позову, але відмова від позову не ставала наслідком закриття провадження по справі, так як сам позивач міг вимагати розглянути спір [5, с. 80].

Процесуальний порядок розгляд цивільних справ, провадження по яким відкрито за заявою прокурора суттєво не відрізнявся від загального порядку розгляду цивільних справ. Однак, характеризувався деякими особливостями, зокрема:

- прокурор, який бере участь по справі, зобов'язаний надавати висновки з усіх питань, що виникають у процесі розгляду спору;

- якщо провадження по справі відкрито за заявою прокурора, першим під час судового розгляду, пояснення надавав прокурор;

- за наслідками проведення судових дебатів, прокурор надавав висновок по суті справи незалежно від того, хто був ініціатором відкриття провадження;

- у разі незгоди із рішенням суду, прокурор мав право винести протест, який ставав підставою для порушення провадження у суді другої інстанції.

Прокурор мав право відмовитись від пред'явленої позовної заяви, змінити предмет чи підставу позову, збільшити, або зменшити розмір позовних вимог. Водночас, прокурор не міг розпоряджатися матеріальними правами, які належали позивачу як стороні по справі, зокрема не мав права на укладення мирової угоди.

Окрім участі прокурора у цивільному судочинстві шляхом пред'явлення позовної заяви, цивільно-процесуальне законодавство передбачало й іншу форму участі прокурора, зокрема з метою дачі висновку по справі. Як свідчить аналіз судової практики, саме така форма участі прокурора у цивільному судочинстві в досліджуваній період практикувалась найбільше.

Згідно ЦПК УРСР 1964 року прокурор мав право вступити до розгляду цивільної справи на будь-якій процесуальній стадії. Законодавство не встановлювало жодних обмежень щодо процесуального порядку участі останнього у процесі, більше того, містило випадки в яких прокурор був зобов'язаний взяти участь з метою подачі висновку.

Як правило, питання щодо доцільності участі прокурора у цивільному судочинстві вирішувалось ним самостійно на підставі внутрішнього переконання в залежності від складності та значимості справи. Аналіз судової практики свідчить, що прокурора залучали до розгляду найбільш складних та важливих справ за ухвалою суду. В даному випадку суд виходячи із кваліфікаційної оцінки справи залучав прокурора з метою отримання висновку щодо обставин справи [6, с. 156].

В силу наявності прямої вказівки у ЦПК прокурор зобов'язувався вступити до цивільного про-

цесу та надати обґрунтований висновок по різних категорія спорів, наприклад у справах щодо захисту неповнолітніх та непрацездатних осіб, усиновлення, позбавлення батьківських прав, визнання громадян безвісно відсутніми чи оголошення померлими тощо.

Відповідно до ЦПК УРСР 1964 року потреба вступу в справу прокурора виникає, коли при вирішенні спору з'ясовується, що майбутнє рішення може зачіпати інтереси держави, вплинути на права та обов'язки окремих громадян.

Залучений до розгляду цивільної справи прокурор користувався рівними процесуальними правами й обов'язками із іншими учасниками справи, зокрема: мав право знайомитись із матеріалами справи, брати участь у дослідженні доказів, заявляти клопотання про виклик та допит свідків, щодо залучення до розгляду справи експертів тощо.

ЦПК УРСР 1964 року визначав перелік правомочностей осіб, які беруть участь у справі, але реалізація конкретних прав прокурора, на практиці, залежала від того на якій процесуальній стадії він брав участь у розгляді цивільної справи. Наприклад, вступаючи у справу після винесення рішення, прокурор вже не міг пред'явити позов, або направити висновок, вимагати повторно розглянути справи мотивуючи це тим, що не брав участь у справі, в такому випадку прокурори виносили протести на судові рішення з метою їх скасування чи перегляду.

Водночас, завдання прокурора, який вступив у процес не зводиться лише до дачі висновку по справі, оскільки останній, був зобов'язаний сприяти суду у з'ясуванні всіх обставин справи та дотриманні норм чинного законодавства в ході розгляду справи. На відміну від участі у формі звернення до суду за пред'явленням позовної заяви, прокурор, який бере участь у розгляді справи з метою дачі висновку, не дає пояснень в ході розгляду справи і не виступає у дебатах, а лише по закінченню судових дебатів, мав право виступити із промовою у якій зазначав

Висновок прокурора у цивільній справі – це один із найважливіших процесуальних документів за ЦПК УРСР 1964 року, в якому містились фактичні дані та обставини стосовно наявного спору між сторонами, а також вказівки та рекомендації щодо того, яке рішення слід прийняти та які процесуальні дії слід вчинити за результатами розгляду справи.

Очевидно, що при розробці ЦПК УРСР 1964 року автори намагалися вирізнити процесуальне становище прокурора, в першу чергу, від правового статусу позивача, але в кінцевому результаті такі спроби завершилися лише появою численної кількості прогалин та суперечностей у процесі правозастосування.

Зокрема, як вірно зазначає В. М. Щеглов виступ прокурора, який пред'явив до суду позовну заяву чи надав висновок по справі є прямим порушенням принципу рівності сторін, адже саме правова позиція прокурора дозволяє одній стороні мати більш привілейоване становище у порівнянні з іншою. Висновок не перестає бути засобом підтримки навіть у разі, коли у суді звучать додаткові аргументи по спростуванню доводів сторін. Аналіз судової практики свідчить, що виступ прокурора із правовим висновком робить цивільний процес менш демократичним, так як відповідач позбавляється своїх процесуальних прав та гарантій, таких як: виступати в судовому засіданні останнім, давати пояснення по кожному висловлену проти нього доводу і доводити його необґрунтованість [7, с. 104-105].

Висновки. Таким чином, процесуальний порядок розгляд цивільних справ, провадження по яким відкрито за заявою прокурора суттєво не відрізнявся від загального порядку розгляду цивільних справ. Однак, характеризувався деякими особливостями, зокрема: прокурор, який брав участь по справі, зобов'язаний був надавати висновки з усіх питань, що виникають у процесі розгляду спору; якщо провадження по справі відкрито за заявою прокурора, першим під час судового розгляду, пояснення надавав прокурор; за наслідками проведення судових дебатів, прокурор надавав висновок по суті справи незалежно від того, хто був ініціатором відкриття провадження; у разі незгоди із рішенням суду, прокурор мав право винести протест, який ставав підставою для порушення провадження у суді другої інстанції тощо.

Прокурор вступаючи до розгляду цивільного спору мав право відмовитись від пред'явленої позовної заяви, змінити предмет чи підставу позову, збільшити, або зменшити розмір позовних вимог, але був позбавлений можливості розпоряджатися матеріальними правами, які належали позивачу як стороні по справі, зокрема не мав права на укладення мирової угоди.

Аналіз судової практики досліджуваного періоду свідчить, що надання прокурором висновку по суті спору, нівелював демократичні засади здійснення цивільного судочинства, оскільки відповідач позбавлявся своїх процесуальних прав та гарантій, таких як: виступати в судовому засіданні останнім, давати пояснення по кожному висловлену проти нього доводу і доводити його необґрунтованість.

Література:

1. Гурвич М. А Судебное решение. Москва: Юридическая литература. 1976. 176 с.
2. Сборник постановлений Пленума Верховного Суда СССР 1961-1983. Москва: Юридическая литература. 1984. 620 с.

3. Шакарян М. С. Субъекты гражданского процессуального права. Москва: Госюридзат. 1970. 213 с.

4. Гуреев П. П. Судебное разбирательство гражданских дел. Москва: Госюридзат. 1958. 199 с.

5. Сборник постановлений Пленума Верховного Суда СССР 1924-1963. Москва: Юридическая литература. 1964. 523 с.

6. Власова А. А. Проблемы судебной защиты чести, достоинства и деловой репутации. Москва: Изд-во имени Сабашниковых. 1990. 156 с.

7. Щеглов В. Н. Субъекты судебного гражданского процесса. Изд-во Томского университета. 1979. 129 с.

Анотація

Добкіна К. Р. Прокурор як учасник цивільного судочинства за ЦПК УРСР 1964 року. – Стаття.

Наукова стаття присвячена дослідженню особливостей правового та процесуального становища прокурора як учасника цивільного судочинства за Цивільно-процесуальним кодексом УРСР 1964 року.

Встановлено, що нормативно-правові акти, які закріплювали правовий статус прокуратури, права та гарантії діяльності встановлювали, що прокуратура здійснює свої повноваження незалежно від органів державної влади чи органів місцевого самоврядування. Прокурорський нагляд мав на меті точне та правильне виконання законів з метою зміцнення соціалістичної законності та її захист від будь-яких посягань, забезпечення соціалістичної системи господарства, захист політичних, трудових, житлових та інших особистих майнових прав та законних інтересів громадян, державних установ, підприємств, колгоспів, кооперативних та інших громадських організацій. Саме в результаті здійснення прокурорського нагляду відбувається участь у цивільному судочинстві з метою захисту інтересів держави, суспільства та інших громадян.

З урахуванням комплексного аналізу виявлено, що процесуальний порядок розгляду цивільних справ, провадження по яким відкрито за заявою прокурора суттєво не відрізнявся від загального порядку розгляду цивільних справ. Однак, характеризувався деякими особливостями, зокрема: прокурор, який брав участь по справі, зобов'язаний був надавати висновки з усіх питань, що виникають у процесі розгляду спору; якщо провадження по справі відкрито за заявою прокурора, першим під час судового розгляду, пояснення надавав прокурор; за наслідками проведення судових дебатів, прокурор надавав висновок по суті справи незалежно від того, хто був ініціатором відкриття провадження; у разі незгоди із рішенням суду, прокурор мав право винести протест, який ставав підставою для порушення провадження у суді другої інстанції тощо.

Прокурор вступаючи до розгляду цивільного спору мав право відмовитись від пред'явленої позовної заяви, змінити предмет чи підставу позову, збільшити, або зменшити розмір позовних вимог, але був позбавлений можливості розпоряджатися матеріальними правами, які належали позивачу як стороні по справі, зокрема не мав права на укладення мирової угоди.

Авторкою зроблено висновок, що аналіз судової практики досліджуваного періоду свідчить, що надання прокурором висновку по суті спору, нівелював демократичні засади здійснення цивільного судочинства, оскільки відповідач позбавлявся своїх процесуальних прав та гарантій, таких як: виступати в судово-

му засіданні останнім, давати пояснення по кожному висловлену проти нього доводу і доводити його необґрунтованість.

Ключові слова: цивільне судочинство, учасники цивільного судочинства, органи державної влади, органи прокуратури, радянське законодавство, УРСР.

Аннотация

Добкина К. Р. Прокурор как участник гражданского судопроизводства по ГПК УССР 1964 года. – Статья.

Научная статья посвящена исследованию особенностей правового и процессуального положения прокурора как участника гражданского судопроизводства по Гражданско-процесуальным кодексом УССР 1964 года.

Установлено, что нормативно-правовые акты, которые закрепляли правовой статус прокуратуры, правах и гарантиях деятельности устанавливали, что прокуратура осуществляет свои полномочия независимо от органов государственной власти или органов местного самоуправления. Прокурорский надзор имел целью точное и правильное выполнение законов с целью укрепления социалистической законности и ее защита от любых посягательств, обеспечение социалистической системы хозяйства, защита политических, трудовых, жилищных и других личных имущественных прав и законных интересов граждан, государственных учреждений, предприятий, колхозов, кооперативных и других общественных организаций. Именно в результате осуществления прокурорского надзора происходит участие в гражданском судопроизводстве с целью защиты интересов государства, общества и других граждан.

С учетом комплексного анализа выявлено, что процессуальный порядок рассмотрения гражданских дел, производство по которым возбуждено по заявлению прокурора существенно не отличался от общего порядка рассмотрения гражданских дел. Однако, характеризовался некоторыми особенностями, в частности: прокурор, принимавший участие по делу, обязан был давать заключения по всем вопросам, возникающим в процессе рассмотрения спора; если производство по делу открыто по заявлению прокурора, первым во время судебного разбирательства, объяснения давал прокурор; по результатам проведения судебных прений прокурор оказывал заключение по существу дела независимо от того, кто был инициатором открытия производства; в случае несогласия с решением суда, прокурор вправе вынести протест, который становился основанием для возбуждения производства в суде второй инстанции и тому подобное.

Прокурор вступая к рассмотрению гражданского спора вправе отказаться от предьявленного искового заявления, изменить предмет или основание иска, увеличить или уменьшить размер исковых требований, но был лишен возможности распоряжаться материальными правами, принадлежавших истцу как стороне по делу, в частности не имел права на заключение мирового соглашения.

Автором сделан вывод, что анализ судебной практики исследуемого периода свидетельствует, что предоставление прокурором заключения по существу спора, нивелировал демократические принципы осуществления гражданского судопроизводства, поскольку ответчик лишался своих процессуальных прав и гарантий, таких как: выступать в судебном заседании последним, давать объяснения по каждому высказанному против него доводу и доводить его необоснованность.

Ключевые слова: гражданское судопроизводство, участники гражданского судопроизводства, органы государственной власти, органы прокуратуры, советское законодательство, УССР.

Summary

Dobkina K. R. Prosecutor like participant in civil procedure according to the Civil procedure code URSS 1964. – Article.

The scientific article is devoted to a research of features of legal and procedural status of the prosecutor as participant in civil legal proceedings according to the Civil procedure code URSS 1964.

It is established that normative legal acts which fixed legal status of prosecutor's office the rights and guarantees of activity established that the prosecutor's office carries out the powers irrespective of public authorities or local governments. Public prosecutor's supervision aimed at exact and correct implementation of laws for the purpose of strengthening of socialist legality and its protection against any encroachments, providing a socialist system of economy, protection of political, labor, inhabited and other personal property rights and legitimate interests of citizens, public institutions, enterprises, collective farms, cooperative and other public organizations. Implementation of public prosecutor's supervision is resulted by participation in civil legal proceedings for the purpose of protection of interests of the state, society and other citizens.

Taking into account the complex analysis it is revealed that the procedural order consideration of civil cases on to which production it is opened according to the statement of the prosecutor significantly did not differ from the general order of consideration of civil cases. However, it was characterized by some features, in particular:

the prosecutor who participated on business of craws was to provide the conclusions on all questions arising in the course of consideration of a dispute. If proceedings are opened according to the statement of the prosecutor, the first during judicial proceedings, explanations were provided by the prosecutor. By the results of holding a judicial debate, the prosecutor provided a conclusion as a matter of fact irrespective of who was an initiator of opening of production; In case of disagreement with the judgment, the prosecutor had the right to take out a protest which became the basis for initiation of production after court of the second instance etc.

The prosecutor coming to considerations of a civil dispute had the right to refuse from before shown the statement of claim, to change a subject or the basis of the claim, to increase, or to reduce the size of claim requirements, but it was deprived of an opportunity to dispose of substantive laws which belonged to the claimant as to a party to the case, in particular had no right for the conclusion of the settlement agreement.

The author drew a conclusion that the analysis of judicial practice of the studied period demonstrates that granting by the prosecutor to a conclusion on the substance of a dispute, leveled democratic basis of implementation of civil legal proceedings as the defendant lost the procedural laws and guarantees, such as: To act in court session by the last, to offer explanations on everyone stated against it to an argument and to prove it to groundlessness.

Keywords: civil judiciary, participants in civil proceedings, public authorities, prosecutors, Soviet legislation, URSS.